

ЗАГАЛЬНОПРИЙНЯТІ ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Міжнародний бухгалтерський облік для більш поглибленого пізнання основ цієї наукової дисципліни орієнтується на загальноприйняті принципи і концепції.

Загальне визнання облікових принципів залежить від того, наскільки вони відповідають трьом критеріям: доречності, об'єктивності і можливості здійснення.

- Принцип доречності - інформація має сенс, принесе користь споживачам інформації чи певній господарській одиниці.

- Принцип об'єктивності - на інформацію не впливає особиста думка чи оцінка її укладачів. Об'єктивність означає: надійність, достовірність, можливість перевірки.

- Принцип можливості здійснення означає, що його реалізація не викликає надмірних складностей і витрат.

Основні принципи

Принцип грошового виразу.

Бухгалтерський облік оперує тільки такими фактами, що відповідають оцінці у грошовому виразі з достатнім ступенем об'єктивності. Гроші виступають єдиною практично зручною одиницею виміру, що дозволяє отримувати порівняльні фінансові дані про різноманітні об'єкти бухгалтерського спостереження. Тільки у грошовому виразі можливо розглядати у єдиній інформаційній системі і зіставляти майно підприємства, позики і виконаний обсяг робіт, собівартості продукції, виручку від реалізації, заборгованість постачальникам, грошові кошти у касі і на рахунках у банку і т. ін.

В обліку може застосовуватись інформація нефінансового характеру. Негрошові показники використовуються у випадку, коли вони дозволяють найбільш глибоко визначити грошові дані. Так, в обліку негрошового майна підприємства доцільно знати не тільки його грошову оцінку, а ще й кількісні показники (у штуках, тоннах, метрах, літрах).

У бухгалтерському обліку приймається припущення про стабільність валюти. Це означає, що для правильності оцінки необхідно прийняти у розрахунок зміни рівня цін у процесі ведення записів.

Принцип відокремленого цілісного підприємства передбачає юридичну самостійність економічного суб'єкта (організації) - першої особи щодо його власника (другої особи).

Майно і зобов'язання підприємства існують відокремлено від майна і зобов'язань власника цього підприємства та інших підприємств. Принцип

відокремленості підприємств дозволяє означити його контури: територію, майно, банківські рахунки, внутрішні і зовнішні зв'язки підприємства, користувачів бухгалтерської інформації. Банківські рахунки організації і її власників відокремлені і не перетинаються.

Принцип безперервності обліку.

Бухгалтерський облік ведеться з моменту виникнення організації (підприємства) і до її ліквідації. Бухгалтерське спостереження носить безперервний і суцільний характер.

Принцип діючого (працюючого) підприємства або принцип продовження діяльності.

У бухгалтерському обліку завжди, за винятком, коли завідомо відоме протилежне, робиться припущення, що підприємство буде працювати протягом тривалого періоду часу. Тільки при продажу чи закритті виникає необхідність визначити, яку суму можна отримати від реалізації засобів.

Для діючих підприємств характерна оцінка за обліковою (балансовою) вартістю, у якості якої виступає історична (первісна) вартість (оцінка на момент здійснення господарської операції) чи відновлювальна вартість - наближена до поточної ринкової вартості.

Для підприємств, які припиняють свою діяльність, застосовується ліквідаційна вартість.

Принцип двоїстості обґрунтовує фундаментальне бухгалтерське поєднання, що з'єднує майно підприємства (активи) з джерелами його утворення (капітал власника і залучений капітал третіх осіб).

У зв'язку з цим принципом у бухгалтерському обліку присутні два аспекти: перший - це активи підприємства, другий - вимоги до них.

$$\text{Активи} = \text{зобов'язання} + \text{капітал}$$

Метод запису операцій, при якому дотримується принцип двоїстості, має назву подвійного запису.

Принцип обліку за собівартістю.

Згідно з цим принципом мета бухгалтерського обліку полягає не у встановленні "вартості", яка може змінюватися після звершення господарських операцій, а у визначенні собівартості на момент здійснення господарських операцій.

Оцінка майна фірми за поточною ринковою вартістю для користувачів бухгалтерської інформації найбільш доречно і корисна: вартість майна на поточний момент реальніша, ніж оцінка того ж майна за цінами, що діяли раніше (первісна вартість).

На момент придбання об'єкта обліку первісна вартість формувалась під впливом попиту і пропозиції і склалась як їх рівноважна. Її можна перевірити, вона може бути підтверджена документами (договір на поставку, сплачені рахунки постачальників, накладні). На противагу первісній вартості, поточну ринкову вартість неможливо визнати об'єктивною, бо вона характеризує не здійснену двосторонню угоду купівлі-продажу, а суб'єктивну оцінку продавця.

Первісну вартість називають ще фактичною або історичною собівартістю. Якраз фактична собівартість придбання заноситься у "історію" об'єкта обліку і приймає за ним протягом всього циклу використання чи споживання.

Принцип облікового періоду - встановлює інтервал часу (період), за який визначається фінансовий результат.

Принцип обережності у оцінці або бухгалтерського консерватизму розкриває ломку бухгалтерського мислення, асиметричний погляд на доходи і витрати. Для признання прибутку необхідна обґрунтована упевненість, а для відображення витрат обґрунтована можливість. Бухгалтерська методологія орієнтується на цей принцип тільки з метою встановлення моменту прибутку.

Принцип реалізації

Згідно з методом нарахування доходів по моменту переходу права власності на товар, надані послуги, продукцію, доходи вважаються отриманими у тому звітному періоді, коли факт переходу власності мав місце (незалежно від того, отримані за них гроші чи ні). Реалізацією вважається отримання грошей чи вимог на них (т. б. рахунків на отримання) у результаті продажу товарів або надання послуг. Доходи обліковуються у сумі, отримання якої є цілком визначеним явищем.

Допускається, що сума визнаного доходу виявиться меншою від продажної ціни реалізованих товарів і послуг. Наприклад, у таких випадках: зменшення суми прибутків від реалізації на розмір безнадійних боргів, реалізація у кредит з відстрочкою платежу, зі знижкою за дострокову сплату.

Принцип відповідності доходів і витрат означає, що господарські операції фіксуються у обліку тоді, коли вони виникають і відображаються у звітності, т. б. витрати по часу співвідносяться з доходами забезпеченими цими витратами.

Принцип послідовності (постійності) у методах.

Кожна фірма повинна вибирати той метод, який дає найбільш об'єктивне уявлення про її діяльність. Постійна зміна використовуваних методів приведе до викривлення розмірів прибутку, який визначається за допомогою бухгалтерських даних. Принцип послідовності передбачає використання обраних методів обліку протягом усього звітного періоду, а по можливості і більш тривалого часу, що забезпечить зіставлення фінансових результатів діяльності фірми за звітними періодами.

Принцип суттєвості - дозволяє визначити вплив показників окремих об'єктів спостереження на фінансові результати, виробити методики їх відображення в обліку.

Принцип доброякісності інформації орієнтує на забезпечення її вірогідності з метою формування бухгалтерської інформаційної моделі, яка адекватно відображає фінансове становище фірми.

Наведені вище принципи обліку вже стали застосовуватись у діловому світі різних країн. В Україні деякі з них не знайшли свого використання. Принцип реалізації сьогодні працює не в повному обсязі, тому що відсутній механізм відпуску товарів у кредит з відстрочкою платежу і наданням покупцям знижки за дострокову сплату. У західному обліку нараховані доходи відображаються у величині мінімальній з можливих. В Україні очікувана сума доходу при його нарахуванні у момент переходу права власності завжди співпадає з домовленою ціною відпущених товарів.

Нестабільність платежів в Україні стримувала застосування методів

нарахування доходу у момент переходу власності на товари, послуги, продукції від продавця покупцю, який найбільше застосовувався у країнах зі стабільною економікою. Тільки з 1996 року цей метод став головним в Україні, до цього домінував касовий метод визнання прибутку, згідно з яким для його ідентифікації недостатньо переходу права власності, необхідний факт сплати грошових коштів у касу чи на рахунок у банк. У доходи звітного періоду повинні зараховуватися також суми нарахувань, а не отримань на банківський рахунок: відсотки по облігаціях, штрафи з юридичних осіб, які не виконують договірних зобов'язань, мають з господарюючим суб'єктом кореспондентські зв'язки.

У британо-американському обліку, згідно з принципом двоїстості, усі об'єкти - власні і контролюючі - повністю чи короткостроково (майно, що орендується та тривалий термін, майно, отримане за лізингом чи орендоване з подальшим викупом, незалежно від строку оренди), - обліковуються в єдиній загальній інформаційній сукупності. В українському обліку об'єкти, які для підприємства мають поточний інтерес, не підкріплені правом власності, обліковуються окремо і не впливають на показники виробничо-господарської і фінансової діяльності.

Оскільки українська бухгалтерія реалізує як податкові, так і фінансові функції, головним завданням щодо податкового обліку повинна бути мінімізація оподаткування, а щодо фінансового обліку - забезпечення виконання нормативів фінансових коефіцієнтів (рентабельності, ліквідності, фінансової незалежності) як умови досягнення максимальної привабливості підприємства для інвесторів, банків та інших контрагентів.

♦ Облік господарської діяльності на підприємствах в усіх країнах з ринковою економікою здійснюється за різними принципами: у кожній країні ці принципи формувались історично. Ті історичні відмінності, які є між ними, зумовлені специфічними рисами тієї чи іншої держави.

♦ Принципи бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні визначені статтею 4 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", прийнятому у першому читанні Верховною Радою України 1 червня 1999 року.

♦ Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні ґрунтується на таких основних принципах:

- обачності
- повноти
- автономності
- сталості
- безперечності
- нарахування та відповідності доходів
- превалювання сутності над формою
- історичної собівартості
- єдиного грошового вимірника
- періодичності.

Джерела та література:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України", прийнятий Верховною Радою України 1 червня 1999 року, стаття 4.
2. Вуд Ф. Бухгалтерский учет для предпринимателей. - М., 1993. - С 134 - 140.
3. Сопко В. В. Бухгалтерський облік у підприємстві. - К, 1995. - С. 18.